

Ametlla *amargant*

(ALDC, VIII, 1877. Ametlla *amargant*)

Amargant, “de sabor característicament desagradable, com el del fel, el del sèver” (*DIEC*), és un participi actiu de *amargar*, der. del baix llatí *AMARICARE*, format sobre *AMARUS*, que va donar el cat. ant. *amar* (com l’it. *amaro*, el fr. *amer*, l’oc. *amar*), que, influït pel verb *amargar*, es va canviar en *amarg* 41, *f. amarga*, doc. des del s. XIII (cf. cast., port. i gall. *amargo*); var. *marga* 174, 184, per afèresi vocàlica causada per fonosintaxi. *Amarga* és general en tot el cat. occ., mentre que el cat. or. va inclinar-se per *amargant*, *m.* i *f.* (s. XV) i, de forma més general, per *amarganta* (s. XV) (var. aferètica *marganta*), amb una *-a* que diferencia el femení, una tendència popular que ja hem observat per a *puudent/-a* (Veny, 2013 d), *diferent/-a* (veg. mapa 1188), *fàcil/-a* (veg. mapa 1183), *dèbil/-a* (veg. mapa 1182); a notar les var. *amalganta* 85, pel lambdacisme de l’alg., i *amarguent* 105, *amarguenta* 10, 12, 110, *marguenta* 7, 11, amb substitució del morfema *-ant*, de la primera conjugació (*cantant*), pel morfema *-ent*, de la segona (*naixent*), amb eventual moció al *f.* A propòsit d’aquesta var. *amarguent*, Coromines opina que “sembla forma merament incorrecta” però davant les sis variants recollides s’han de considerar resultat d’una evolució interna, espontània de la llengua, com sembla acceptar Coromines per a *piquent* (*DECat*) (veg. també *piquenta* en el mapa 1186); també poden haver influït altres formes en *-ent*, com *diferent*, *content*, etc.

A notar el der. verbal *amarguetxa* (PI 3) 171, amb pronúncia apitxada.

Un altre geosinònim és *agra*, *f.* de *agre*, der. de ACREM ‘agut; penetrant’ → ‘de gust picant’ → ‘de gust àcid, agre’, format sobre l’arrel AC- que es troba en ACĪDUS ‘àcid’, ACĒTUM ‘vinagre’, ACERBUS ‘amarg’, ACUS ‘punta, agulla’ (origen del llat. vg. ACŪCŪLA) i que és un component de *vinagre* (< *vin agre*). D’altres lexemes són de caràcter genèric o aproximatiu: *dolenta* 80, *f.* de *dolent* (< DŌLĒNTEM) ‘de sabor desagradable’ < ‘afligit’; *malicocoa* 73, de *malicoa* < *malicosa*, per pèrdua de [z] intervocàlica (*m. malicós* ‘malaltis, melancòlic’, *Aguiol*; *Tresor*), probable alteració de **malipicosa* > *malipocosa* > *malicocosa*.

Combinant documentació amb areologia, podem perfilar una estratigrafia dels significants elencats. A una primera fase de *amar*, *-a* (“un tan *amar* e tan fort beuratge”, s. xv), sense resultats moderns, va succeir *amarg*, *-a*, avui estès per tot el cat. occ. (una característica arcaïtzant més d’aquest bloc dialectal, cf. Veny, 2015 a) i, des del val., transmès a l’eiv. (84); més tard, *amargant*, i sobretot *amarganta* (amb l’alg. i part de l’eiv.), va imposar-se en el cat. or. (fins en alg.). El mall. i men. van mantenir *agre*, *-a*, present des del s. XIII (R. Llull).

Són mots normatius *amarg*, *amargant*, des del *DOrt*, 1917; *agre*, des del *DG_I*, 1932.

